

עברית לדוברי ערבית - כיתות ו'

תמונת מצב לשנת תשפ"ג (2023)

ממצאים עיקריים

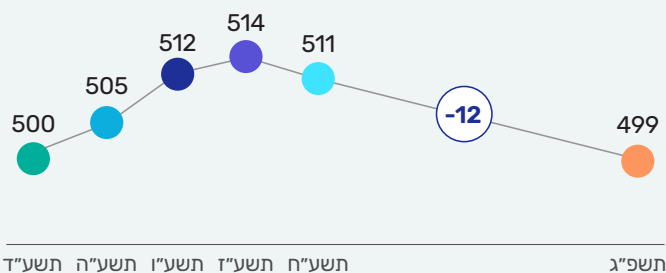
בשנת הלימודים תשפ"ג נעשתה הערכה ארצית מדגמית של תחום הדעת עברית כשפה שנייה לתלמידים דוברי ערבית (עלד"ע) בכיתות ו'. המחקר, המתקיים זו השנה השישית מאז החל בשנת תשע"ד, מאפשר לעקוב אחר מגמות ושינויים בתחום השפה העברית כשפה שנייה לאורך זמן, ולנטר אותם ברמה הארצית והמגזרית.¹

הערכת העברית כשפה שנייה מתמקדת בשני היבטים עיקריים – הישגים לימודיים וההקשר שבו מתקיימת הלמידה בבית הספר ומחוצה לו, והללו נבדקו באמצעות מבחני הישגים ושאלונים לתלמידים ולמורים. במחקר בשנת תשפ"ג השתתפו יותר מ-4,200 תלמידים וכ-300 מורים לעברית מכ-180 בתי ספר.

ממצאים מרכזיים

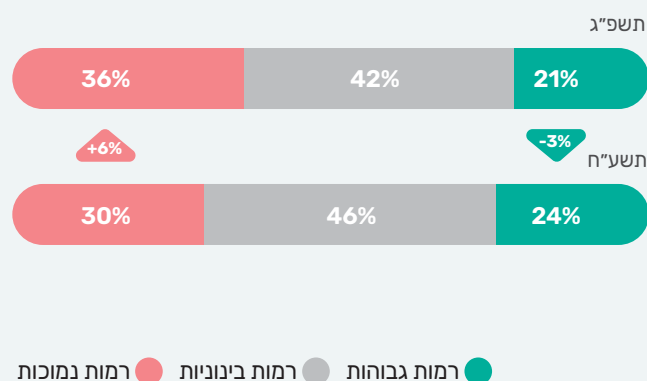

ירידה חדה במוצע הישגי התלמידים בתחום הדעת עברית לדוברי ערבית בין תשע"ח (2018) לתשפ"ג (2023)

חזרנו לנקודת ההתחלה.

בתשפ"ג נרשמה ירידה חדה במוצע הישגים (12 נקודות) בהשוואה למדידה הקודמת בתשע"ח. הממוצע בתשפ"ג (499) דומה למוצע בשנת תשע"ד (500), שבה החלה המדידה.

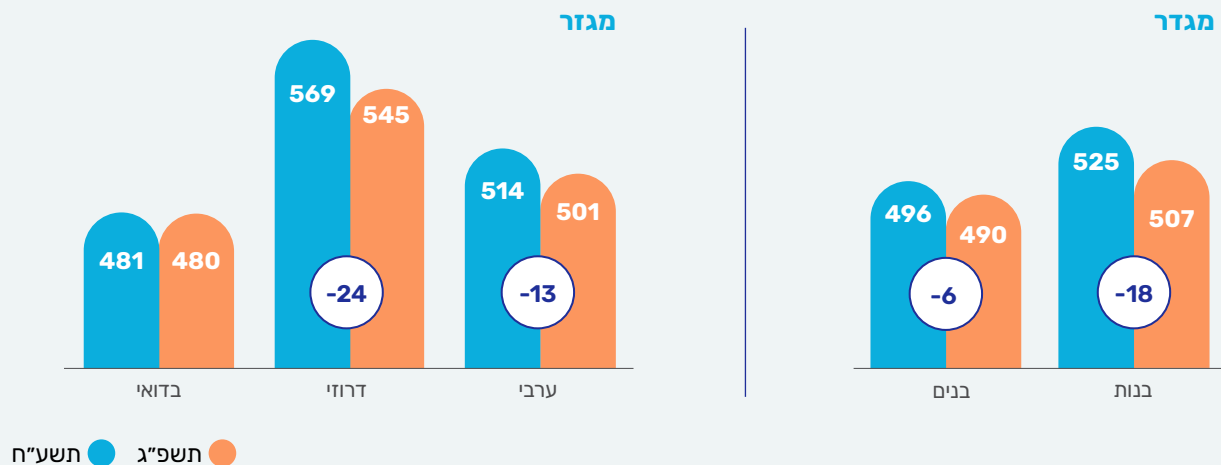
הירידה החדה בהישגים בתשפ"ג משקפת גם בהתפלגות הישגי התלמידים על פני **רמות הביצוע** במבחן. שיעור התלמידים ברמות הביצוע הנמוכות, המעידות על שליטה בסיסית או היעדר שליטה בשפה, עלה ב-6% ועמד על 36%, השיעור הגבוה ביותר בכל שנות המדידה. במקביל, שיעור התלמידים ברמות הגבוהות, המעידות על שליטה טובה בשפה, ירד ב-3% ועמד על 21%, השיעור הנמוך ביותר בכל שנות המדידה.

1 בין השנים תשע"ט-תשפ"ב לא נערך המחקר עקב התפרצות מגפת הקורונה.

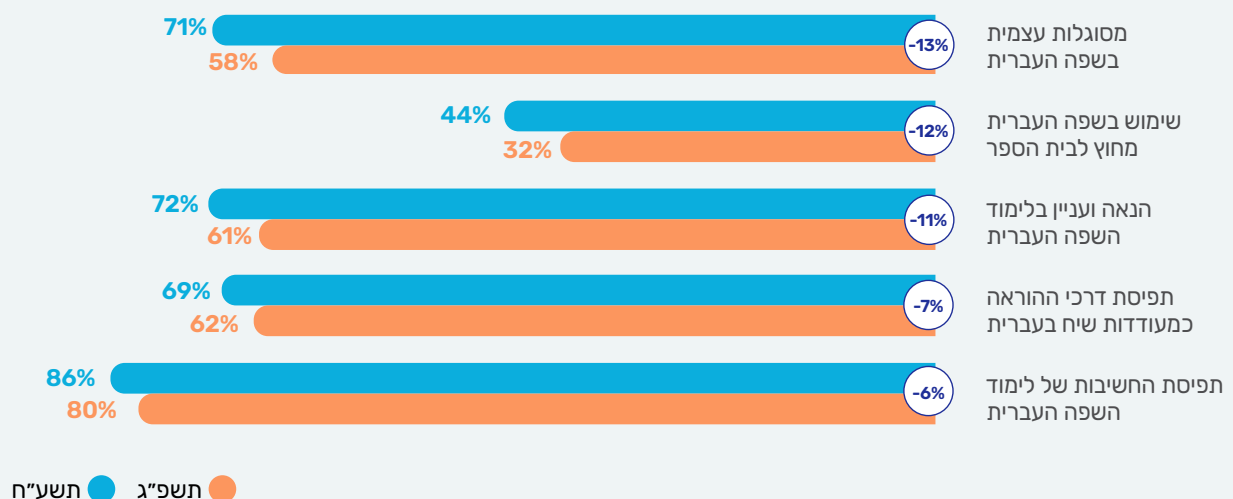
הירידה בהישגים בתשפ"ג בולטת יותר בקבוצות שהישגיהן היו גבוהים יחסית לאורך שנות המחקר

נרשמו ירידות בהישגים של רוב הקבוצות, אך בקבוצות שהישגיהן היו גבוהים במדידות קודמות (דרוזים ובנות) הירידות היו בולטות במיוחד. דפוס זה של שינויים הוביל לצמצום פערי ההישגים בין קבוצות האוכלוסייה השונות, אולם נדגיש כי מדובר בצמצום לא רצוי הנובע בעיקר מהירידות בהישגים של הקבוצות החזקות יותר.

עמדות התלמידים כלפי לימודי השפה העברית והשימוש בה נעשו שליליות יותר

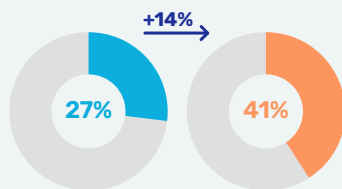
בד בבד עם הירידה בהישגים נרשמה ירידה ניכרת גם בשיעור התלמידים המדווחים על עמדות חיוביות כלפי השפה העברית, בהשוואה למדידה בתשע"ח. הירידות החדות ביותר (6%-13%) נרשמו בחמישה היבטים: מסוגלות עצמית בשפה העברית, שימוש בשפה העברית מחוץ לבית הספר, הנאה ועניין בלימוד השפה העברית, תפיסת דרכי ההוראה כמעודדות שיח בעברית ותפיסת החשיבות של לימוד השפה העברית.

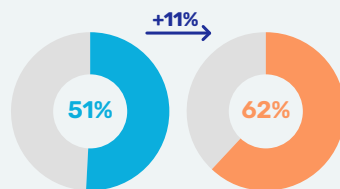

החסמים המרכזיים להוראה איכותית: היעדר חשיפה של התלמידים לעברית, חוסר מאמץ ועמדות שליליות כלפי לימודי השפה

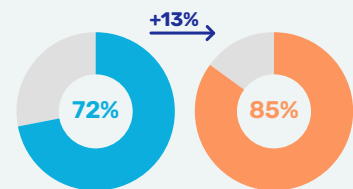
נמצאו שיעורים גבוהים של מורים אשר דיווחו כי היבטים הקשורים לתלמידים פוגעים באיכות ההוראה במידה בינונית עד רבה. בתשפ"ג נרשמה עליה של כ-10%-15% בהשוואה לתשע"ח.

41% מהמורים מדווחים כי לתלמידים עמדות שליליות כלפי לימודי העברית.

62% מהמורים מדווחים כי התלמידים אינם משקיעים מאמץ בלימודי העברית.

85% מהמורים מדווחים על היעדר חשיפה של התלמידים לשפה העברית בסביבה הקרובה.

● תשפ"ג ● תשע"ח

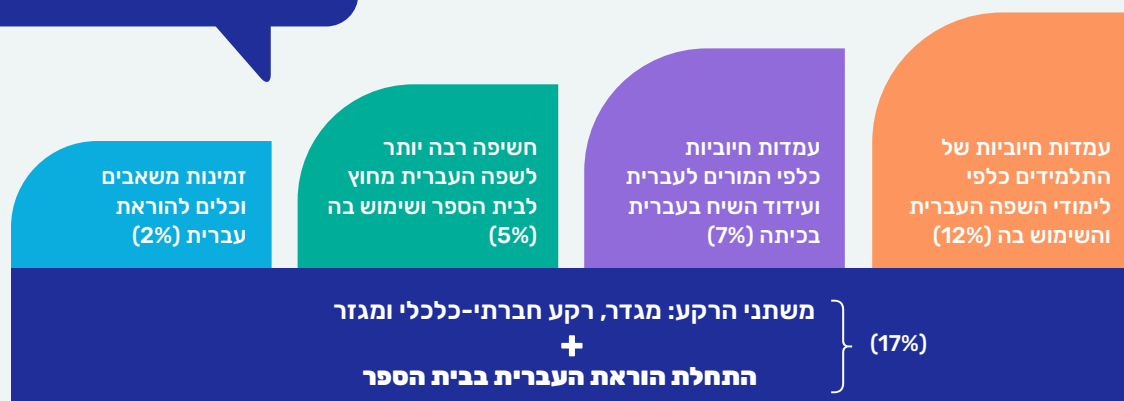

נמצאו כמה גורמים שעשויים לקדם את ההישגים בעברית של תלמידים דוברי ערבית

ממצאי המחקר, המתבססים על הישגי התלמידים ועל דיווחי התלמידים והמורים, מצביעים על מספר גורמים מרכזיים הקשורים באופן מובהק עם הישגים גבוהים יותר (לאחר פיקוח על מאפייני הרקע של התלמידים ושל בתי הספר):

- התחלה מוקדמת של לימודי עברית (כיתות א'-ב').
- עמדות חיוביות של התלמידים כלפי לימודי השפה העברית והשימוש בה.
- עמדות חיוביות כלפי המורים לעברית ועידוד השיח בעברית בכיתה.
- חשיפה רבה יותר לשפה העברית מחוץ לבית הספר ושימוש בה.
- זמינות משאבים וכלים להוראת עברית.

גיבוש ויישום מדיניות ותוכניות התערבות בנוגע לכלל המשתנים שצוינו עשויים להשפיע לטובה הן על העמדות כלפי השפה העברית והן על רכישת מיומנויות השפה. שינויים אלו צפויים להוביל לשימוש נרחב יותר בשפה העברית ולשליטה טובה יותר בה, שהם תנאים מרכזיים להשתלבות מיטבית בחברה הישראלית, במוסדות להשכלה גבוהה ובשוק העבודה בישראל.

התרשים מציג מדרג של קבוצות משתנים לפי תרומתן היחסית התוספתית להסבר השונות בהישגים, מעבר למודל הבסיס של משתני הרקע

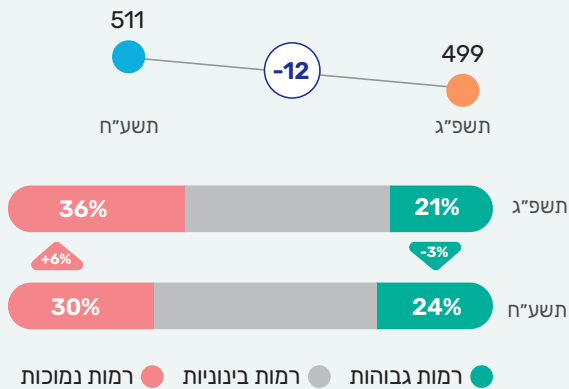
דוח מחקר

ההישגים במבחן

ירידה חדה בהישגים בעברית בקרב כלל דוברי הערבית בכיתות ו'

ההישגים במבחן ושיעורי התלמידים ברמות הביצוע השונות בתשפ"ג לעומת תשע"ח בקרב כלל התלמידים בבתי ספר דוברי ערבית

שנת תשפ"ג (2023) היא שנת המדידה השישית של הישגי תלמידים דוברי ערבית בכיתות ו' בתחום הדעת "עברית כשפה שנייה". על פי הממצאים בין תשע"ח (2018) לתשפ"ג חלה ירידה ניכרת בהישגים (12 נקודות), לאחר שיפור הדרגתי ומצטבר של כעשר נקודות מתחילת המדידה בתשע"ד ועד תשע"ח. בתשפ"ג חזרו ההישגים לרמה הראשונית שנרשמה בתשע"ד (499 נקודות).

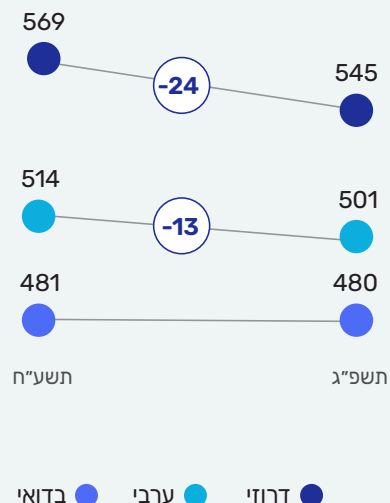
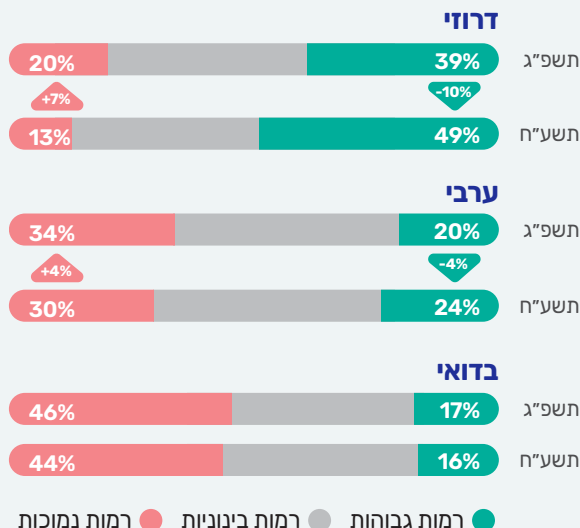
הירידה החדה בהישגים משתקפת גם בשינוי בולט ברמות הביצוע. שיעור התלמידים ברמות הביצוע הנמוכות עלה ב-6% בין שתי המדידות ועמד על 36% בתשפ"ג – השיעור הגבוה ביותר שנרשם בכל שנות המדידה. במקביל, שיעור התלמידים ברמות הביצוע הגבוהות בתשפ"ג (21%) הוא השיעור הנמוך ביותר בכל שנות המדידה (ירידה של 3% בהשוואה לתשע"ח).

ירידה חדה יותר בקרב האוכלוסיות שהישגיהן היו גבוהים יותר בשנים קודמות

ההישגים של תלמידי המגזר הדרוזי ובמגזר הערבי בהשוואה למגזר הבדואי: בשנת תשפ"ג נרשמה ירידה ניכרת של 24 נקודות בהישגיהם של תלמידי המגזר הדרוזי בעברית, בהשוואה לשנת תשע"ח. הירידה בהישגים במגזר הערבי הייתה מתונה ממנה, אך עדיין חדה למדי (13 נקודות). ההישגים בשני המגזרים הם הנמוכים ביותר מאז החלה המדידה. גם בשיעור התלמידים ברמות הביצוע הגבוהות חלה ירידה חדה במגזר הדרוזי בהשוואה למגזר הערבי. בשני המגזרים עלו שיעורי התלמידים ברמות הביצוע הנמוכות – עלייה חדה יותר במגזר הדרוזי ומתונה יותר במגזר הערבי. לעומת שני מגזרים אלו, נרשמה יציבות בהישגי המגזר הבדואי והם נותרו נמוכים. במגזר הבדואי לא נרשם שינוי בשיעורי התלמידים ברמות הביצוע הגבוהות והנמוכות.

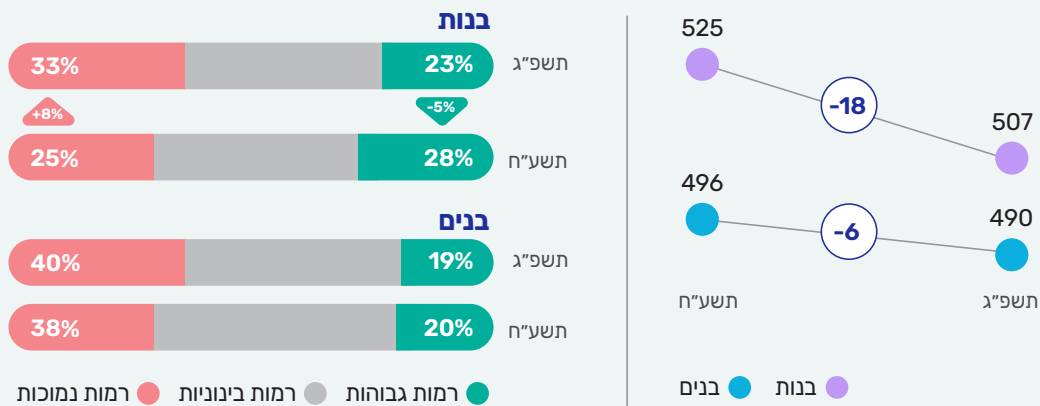
על אף הירידות שהוצגו לעיל, בשנת תשפ"ג נשמר הדירוג היחסי של ההישגים בין המגזרים: ההישגים של תלמידי המגזר הדרוזי נותרו הגבוהים ביותר, אחריהם הישגי המגזר הערבי ולבסוף המגזר הבדואי. עם זאת הפערים מהמגזר הבדואי הצטמצמו.

ההישגים במבחן ושיעורי התלמידים ברמות הביצוע בתשפ"ג לעומת תשע"ח בפילוח לפי מגזר

הישגי הבנות בהשוואה לבנים: בשנת תשפ"ג ירדו הישגי הבנות ב-18 נקודות, לרמה הנמוכה ביותר מאז החלה המדידה. בהתאם לזה נרשמה ירידה בשיעור הבנות ברמות הביצוע הגבוהות ועלייה בשיעורן ברמות הביצוע הנמוכות. לעומת זאת, הישגי הבנים ירדו ב-6 נקודות בלבד ונרשמה אצלם יציבות יחסית בסיווג ברמות הביצוע. למרות הירידה החדה בהישגי הבנות, הישגיהן נותרו גבוהים מהישגי הבנים, כמו בכל שנות המדידה.

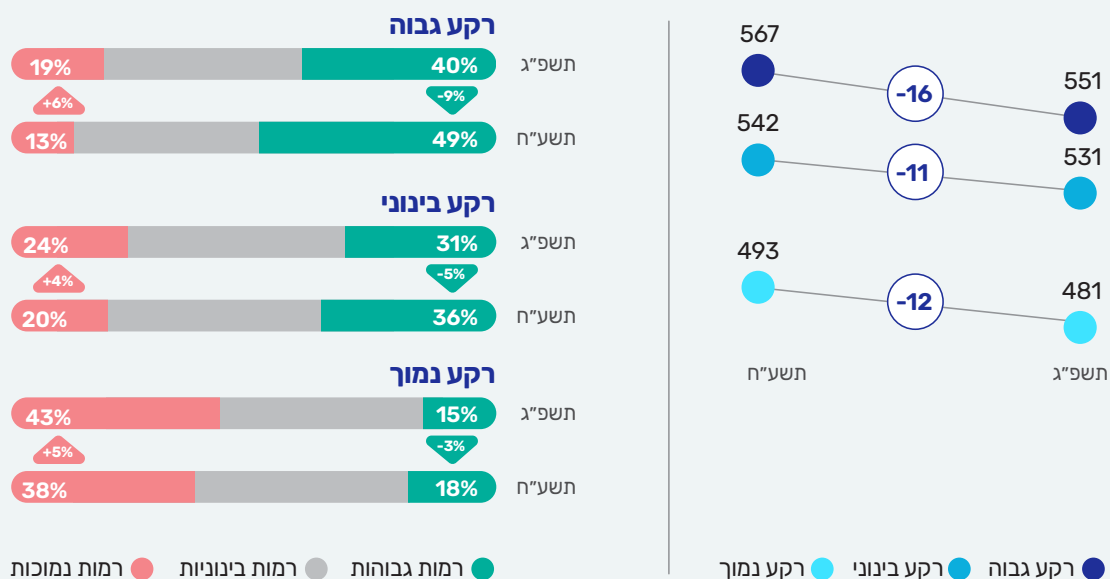
ההישגים במבחן ושיעורי התלמידים ברמות הביצוע בתשפ"ג לעומת תשע"ח בפילוח לפי מגדר

ירידות חדות בהישגי התלמידים נרשמו גם בכל אחת מקבוצות הרקע החברתי-כלכלי: בכל קבוצות הרקע החברתי-כלכלי נרשמו ירידות של כ-10 עד 15 נקודות בממוצעי ההישגים. הישגי התלמידים מרקע חברתי-כלכלי גבוה ובינוני הם הנמוכים ביותר מאז החלה המדידה, בעוד הישגי התלמידים מרקע חברתי-כלכלי נמוך חזרו לערכים שנמדדו לפני כעשור. כל אחת מקבוצות האוכלוסייה שמרה על דירוגה היחסי בהשוואה לשתיים האחרות. בכל אחת מקבוצות הרקע החברתי-כלכלי נרשם בשנת תשפ"ג דפוס של ירידה בשיעורי התלמידים ברמות הביצוע הגבוהות לצד עלייה בשיעורי התלמידים ברמות הביצוע הנמוכות. מדובר בשינויים של כ-5%.

לפירוט אודות נתוני ההישגים, בחלוקה לקבוצות אוכלוסייה, ראו נספח 1.

ההישגים במבחן ושיעורי התלמידים ברמות הביצוע בתשפ"ג לעומת תשע"ח בפילוח לפי רקע חברתי-כלכלי

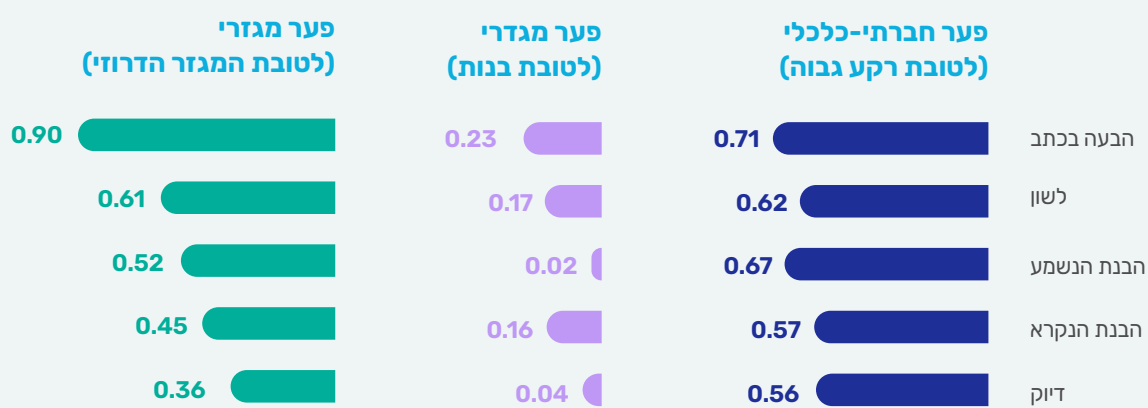

1 חלוקת התלמידים לקבוצות הרקע החברתי-כלכלי נקבעה על פי מדד טיפוח אישי המחושב לכל תלמיד בבית הספר לפי ארבעה רכיבים: השכלת ההורים, מדד כלכלי, פריפריאליות (חלקו במדד - 20%) ושילוב של ארץ לידה וארץ מצוקה. המדד מיוצג באמצעות עשירוני טיפוח. התלמידים במחקר זה חולקו לשלוש רמות של רקע חברתי-כלכלי על פי ערך המדד האישי: גבוה (3-1); בינוני (4-7); נמוך (8-10)

הפערים על רקע מגזרי, מגדרי וחברתי-כלכלי באים לידי ביטוי בכל אחד מנושאי המבחן ובעיקר בהבעה בכתב

בשנת תשפ"ג הפערים הגדולים ביותר בין המגזר הדרוזי לבדואי, בין בנות לבנים ובין תלמידים מרקע חברתי-כלכלי גבוה לתלמידים מרקע חברתי-כלכלי נמוך נרשמו בנושא ההבעה בכתב (הפער המגדרי עומד על 0.9 סטיות תקן, הפער המגדרי על 0.23 ס"ת והפער החברתי-כלכלי על 0.71 ס"ת). הפערים המגדריים והחברתיים-כלכליים הקטנים ביותר נרשמו בנושא דיוק בקריאה (0.36 ס"ת ו-0.56 בהתאמה; פער חברתי-כלכלי דומה נרשם גם בהבנת הנקרא – 0.57 ס"ת). הפערים המגדריים הקטנים ביותר נרשמו בהבנת הנשמע (0.02 ס"ת) ובדיוק בקריאה (0.04 ס"ת).

פערים בהישגים בחלוקה לנושאים (במונחי סטיות תקן)

ככלל, הפערים בתשפ"ג קטנים בהשוואה לפערים בתשע"ח. בין המגזרים חל בתשפ"ג צמצום ניכר בפערים בהבנת הנשמע ואחריו בהבנת הנקרא, ובין קבוצות המגדר בנושאים הבנת הנקרא והבעה. עם זאת, בשל הירידות הכלליות בהישגים אין מדובר בצמצום פערים חיובי.

לפירוט ההישגים בנושאים השונים, בחלוקה לקבוצות אוכלוסיה, ראו נספח 2.

לסיכום, נמצאו שלושה מאפיינים עיקריים לירידות בהישגים:

- ירידות גורפות בין תשפ"ג לתשע"ח נרשמו כמעט בכל קבוצת אוכלוסייה.
- הירידות החדות ביותר בהישגים נרשמו בקרב קבוצות אוכלוסייה שבעבר בלטו בהישגיהן הגבוהים יחסית (תלמידי המגזר הדרוזי ובנות בקרב כלל דוברי הערבית). עדיין, הישגיהן של קבוצות אלו נותרו גבוהים בהשוואה לקבוצות האחרות, אך הפער ביניהן לבין קבוצות האוכלוסייה האחרות (תלמידי המגזר הערבי והבדואי ובנים) הצטמצם.
- בד בבד עם הירידות בממוצעים נרשמה גם ירידה בשיעורי התלמידים ברמות הביצוע הגבוהות בתחום הדעת, לצד עלייה בשיעורי התלמידים ברמות הביצוע הנמוכות.

התמונה שעולה מנתוני ההישגים בתשפ"ג מדאיגה, אך יש לזכור שבין המדידה הקודמת בתשע"ח למדידה בתשפ"ג התמודדה מערכת החינוך עם השלכות ממושכות של מגפת הקורונה. אפשר לשער שערעור שגרות הלמידה בעקבות המגפה פגע בתהליכי ההוראה ובא לידי ביטוי בירידה ניכרת בהישגי התלמידים.

ההבדל הבין-מגדרי שנמצא במחקר זה תואם ממצאים שנאספו במשבר הקורונה במערכות חינוך בעולם: ידוע שבנות נוטות להיפגע יותר מבידוד חברתי, שאפיין את משבר הקורונה גם בישראל, וייתכן כי הדבר גרם לירידה בהישגיהן².

לסיכום, כלל הנתונים בתשפ"ג, המצביעים על ירידה בהשוואה למדידות קודמות, מרמזים על אתגר של ממש בהוראת עברית כשפה שנייה לדוברי ערבית.

2 Bertoletti, A., Biagi, F., Di Pietro, G., & Karpiński, Z. (2023). The effect of the COVID-19 disruption on the gender gap in students' performance: a cross-country analysis. *Large-scale Assessments in Education*, 11 (1), 6.

דיווחי התלמידים והמורים בשאלונים

כאמור, נוסף על מבחן ההישגים הועברו במחקר גם שאלון עמדות לתלמידים ושאלון עמדות למורים. שאלונים אלו נועדו לבחון את עמדותיהם ותפיסותיהם של התלמידים דוברי הערבית ושל מוריהם בנוגע לשפה העברית ולהוראתה.

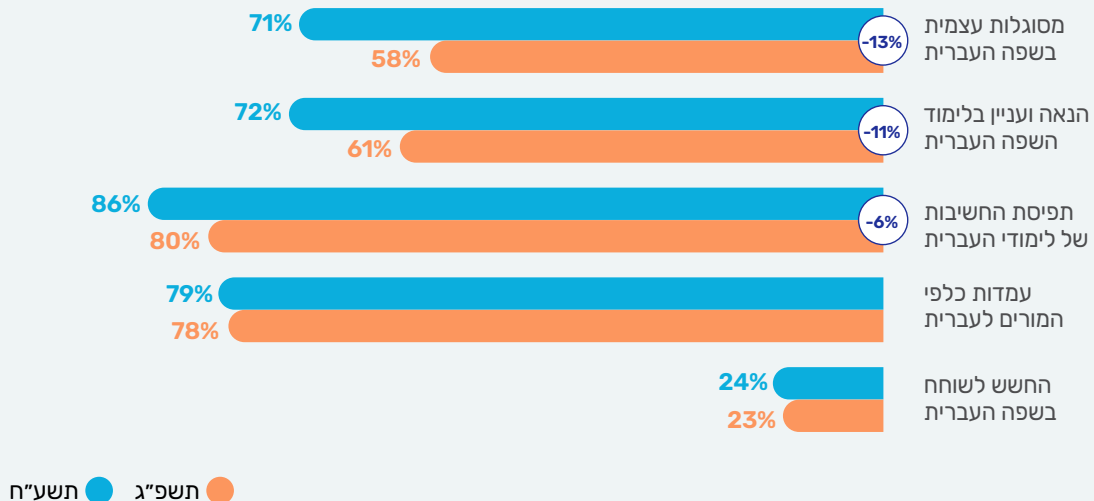
לנתוני עמדות התלמידים והמורים, לרבות תיאורי ההיגדים בשאלונים, ראו נספח 3 (תלמידים) ונספח 4 (מורים).

עמדות התלמידים כלפי לימודי העברית וכלפי הוראתם נעשו שליליות יותר בתשפ"ג

רוב התלמידים - ארבעה מכל חמישה - מייחסים בתשפ"ג חשיבות ללימודי העברית ומחזיקים בעמדות חיוביות כלפי המורים לעברית (כ-80%). עם זאת נרשמה תמונה מדאיגה בנוגע למסוגלות העצמית של התלמידים וכן להנאה ולעניין שלהם בלימודי העברית: רק שלושה מכל חמישה תלמידים חשים מסוגלות עצמית בשפה העברית ומוצאים הנאה ועניין בלימודי העברית. בשני היבטים אלו, המשקפים את המוטיבציה של התלמידים בלימודיהם, שיעורי הדיווח של התלמידים ירדו בהשוואה לתשע"ח (ירידה של יותר מ-10%). הירידות בולטות יותר במגזר הערבי, למשל בהיבטים של מסוגלות עצמית בשפה העברית (-15%) והנאה ועניין בלימודי השפה העברית (-13%). בדומה למצב בתשע"ח, יש לשים לב כי כרבע מהתלמידים הביעו חשש לשוחח בשפה העברית.

הרעה בעמדות התלמידים כלפי תחום הדעת עברית וכלפי הוראת העברית בין תשע"ח לתשפ"ג

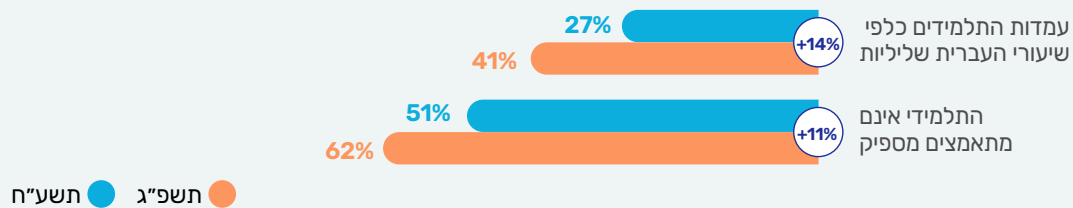

המורים מדווחים שעמדות התלמידים השליליות פוגעות באיכות ההוראה

לפי דיווחי המורים בתשפ"ג, גורמים הקשורים בתלמידים הם הפוגעים ביותר באיכות הוראת העברית. 41% מהמורים דיווחו שעמדות התלמידים כלפי השפה העברית שליליות (+14% בהשוואה לתשע"ח), ו-62% דיווחו שהתלמידים אינם מתאמצים מספיק בשיעורי העברית (+11% בהשוואה לתשע"ח).

עלייה בדיווחי המורים על פגיעה באיכות ההוראה בשל גורמים הקשורים בתלמידים בין תשע"ח לתשפ"ג

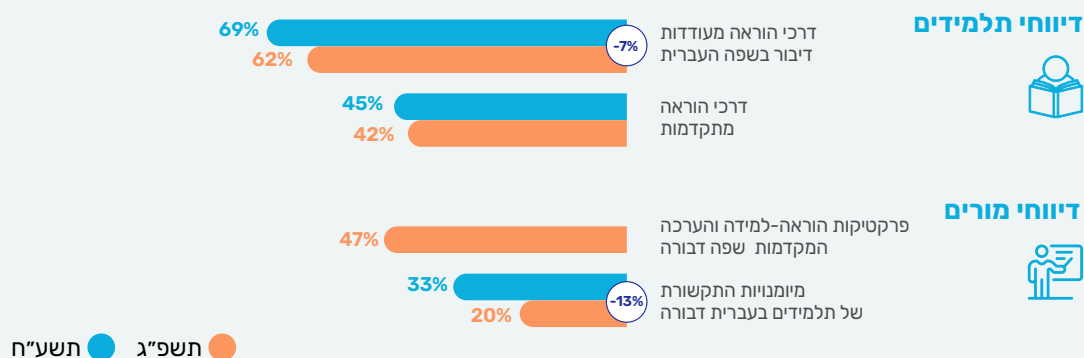
ירידה בדיווחים על שיח בעברית ושימוש בשפה דבורה בכיתה

דרכי הוראה המעודדות דיבור בעברית הן בין השאר עריכת דיונים בעברית, ובכלל זה ניהול השיעור והשיח עם התלמידים בכיתה בשפה העברית. עם דרכי הוראה מתקדמות נמנים עיסוק בנושאים מחיי היום-יום, חלוקת התלמידים לזוגות או לקבוצות תוך עידוד שיח בעברית ביניהם והשמעת שירים וסיפורים בעברית.

בשנת תשפ"ג דיווחו שלושה מכל חמישה תלמידים כי בכיתתם משתמשים בדרכי הוראה המעודדות דיבור בשפה העברית – שיעור נמוך מהשיעור שנרשם בתשע"ח (-7%). בצד ירידה זו נרשמה בתשפ"ג ירידה חדה לעומת תשע"ח בדיווחי המורים על מיומנויות תקשורת גבוהות בעברית דבורה בקרב התלמידים (-13%). עוד נראה כי רק שניים מכל חמישה תלמידים דיווחו בתשפ"ג על שימוש בדרכי הוראה מתקדמות ורק כמחצית מהמורים דיווחו על שימוש בפרקטיקות המקדמות שפה דבורה.³

ירידה בשימוש בדרכי הוראה המעודדות דיבור בעברית בצד ירידה במיומנויות התקשורת של התלמידים בשפה דבורה בין תשע"ח לתשפ"ג

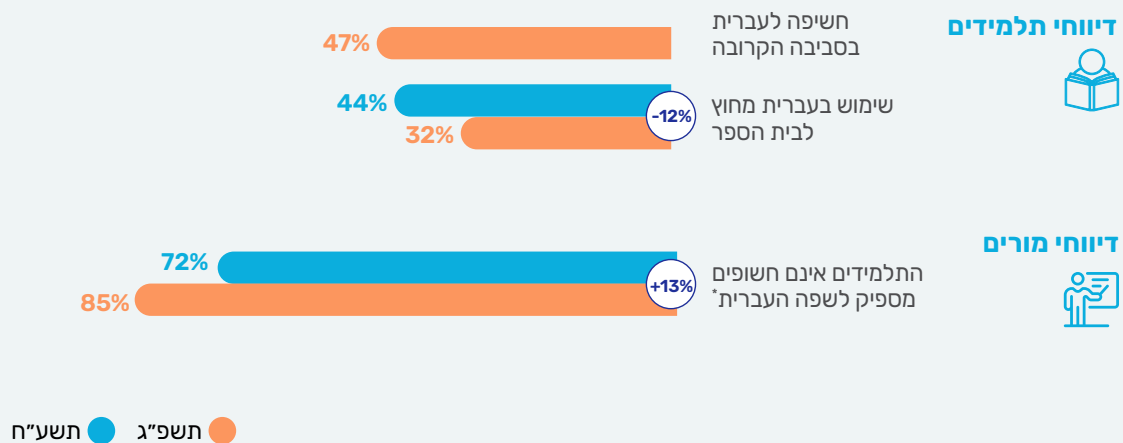
3 לא נאספו נתונים מקבילים בקרב המורים בשנת תשע"ח.

חשיפה נמוכה יותר לעברית ושימוש מועט בה מחוץ לבית הספר

רכישת שפה טמונה גם בחשיפה אליה מגיל צעיר – הן בבית הספר והן מחוץ להקשרים לימודיים. שימוש בשפה תורם גם הוא להטמעתה ואף מעיד על מידת ההטמעה.

בתשפ"ג דיווחו רק כשליש מהתלמידים על שימוש בעברית מחוץ לבית הספר, למשל בקריאת סיפורים או בשיחה עם אנשים מחוץ לבית – ירידה חדה לעומת תשע"ח (-12%). כמו כן, רק כמחצית מהתלמידים דיווחו על חשיפה לעברית בסביבה הקרובה (47%).⁴ במקביל, מרבית המורים (85%) רואים בהיעדר חשיפה של תלמידים לעברית גורם מרכזי הפוגע באיכות ההוראה – שיעור גבוה במידה ניכרת בהשוואה לתשע"ח (+13%).

ירידה בחשיפה לשפה העברית ושימוש בה לפי דיווחי תלמידים, לצד עלייה בדיווחי מורים ולפיהם היעדר חשיפה מספקת של התלמידים לשפה העברית פוגע באיכות ההוראה – בין תשע"ח לתשפ"ג

*בהיגד זה ערכים נמוכים יותר משקפים עמדות חיוביות יותר

חסמים נוספים להוראה איכותית לפי דיווחי המורים

עד כה צוינו שלושה גורמים הפוגעים, לפי דיווחי המורים, באיכות ההוראה במידה רבה או בינונית: היעדר חשיפה של תלמידים לשפה העברית בסביבה הקרובה (85%), מוטיבציה נמוכה של התלמידים להשקיע בלימודי העברית (62%) ועמדות שליליות שלהם כלפי לימודי השפה (41%). במבט כולל כמחצית מהמורים דיווחו בתשפ"ג שהיבטים אלו הקשורים לתלמידים פוגעים באיכות ההוראה (כאמור, בהיבטים אלו נרשמה עלייה ניכרת בהשוואה לתשע"ח).

זאת ועוד, כשליש מהמורים דיווחו בתשפ"ג כי היבטים הנוגעים למשאבים ולתשתיות פוגעים באיכות ההוראה, ובעיקר מספר גדול מדי של תלמידים בכיתה (37%),⁵ הדרישה ללמד את כל נושאי הלימוד של תחום הדעת (34%) ומחסור בציוד להוראת עברית, כגון ספרי לימוד איכותיים (29%).

29% נוספים מקרב המורים דיווחו שגורמים הקשורים להכשרה פוגעים באיכות ההוראה. בנושא זה נרשם שיפור קל בהשוואה לתשע"ח הן בנוגע למחסור בהשתלמויות והן בנוגע לכך שההכשרות אינן מספקות כלים מעשיים.

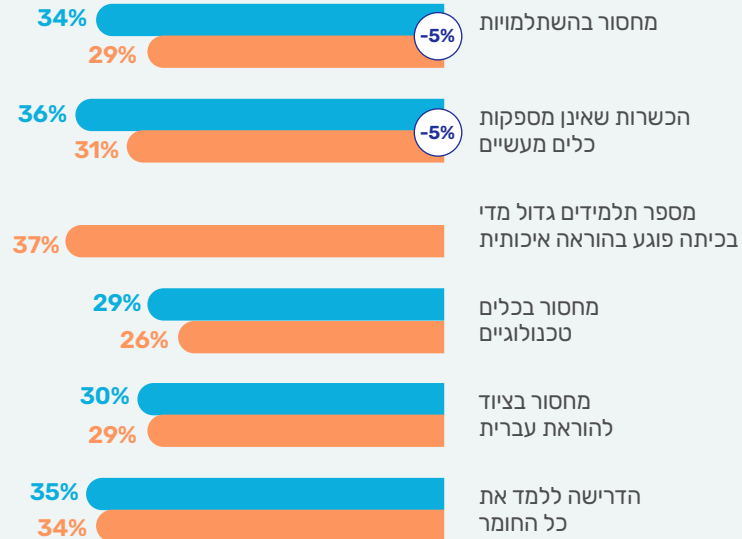
מעניין לציין כי כ-80% מהמורים הצביעו על צורך בפיתוח מקצועי נוסף בנושא של הוראת עברית דבורה, וזאת אף ששיעור דומה של מורים דיווחו כי נחשפו לפיתוח מקצועי בנושא זה בתוך השנתיים האחרונות. ייתכן כי הדבר מצביע על התרומה המוגבלת של הפיתוח המקצועי הנוכחי בנושא השפה הדבורה בכיתה מבחינת איכותו או היקפו ותדירותו.

4 לא נאספו נתונים מקבילים בתשע"ח.

5 לא נאספו נתונים מקבילים בתשע"ח.

חסמים הפוגעים באיכות ההוראה הנוגעים למשאבים וכלים להוראה וכן להכשרת המורים בתשפ"ג לעומת תשע"ח

דיווחי מורים

תשע"ח תשפ"ג

פערי העמדות בין קבוצות האוכלוסייה משקפים דפוס דומה לפערי ההישגים

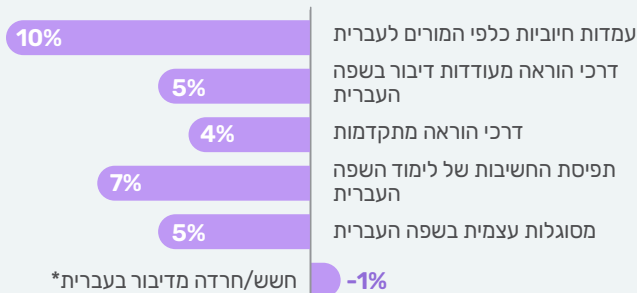
במרבית התחומים החזיקו התלמידים מהמגזר הדרוזי, הבנות והתלמידים מרקע חברתי-כלכלי גבוה בעמדות חיוביות יותר מהתלמידים מהמגזר הבדואי, מהבנים ומתלמידים מרקע חברתי-כלכלי נמוך, כשם שההישגים גבוהים יותר.

פערים בעמדות בדיווחי התלמידים

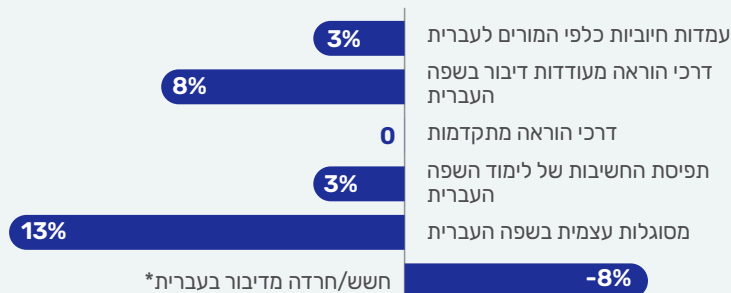
פער מגזרי (לטובת המגזר הדרוזי)

פער מגזרי (לטובת בנות)

פער חברתי-כלכלי (לטובת רקע גבוה)

לסיכום,

מדיווחי התלמידים והמורים עולה תמונה מדאיגה: עמדות התלמידים כלפי לימודי העברית נעשו שליליות יותר בתשפ"ג בהשוואה לתשע"ח. בין השנים הללו נרשמה בקרב התלמידים ירידה חדה בתחושת המסוגלות העצמית בשפה העברית, בהנאה ובעניין בלימודי השפה ואף בתפיסת החשיבות של לימוד השפה. למעשה, בהיבטים רבים זו תמונת המצב החמורה ביותר מאז החלה המדידה בשנת תשע"ד. מהדיווחים עולה גם כי החשיפה לשפה העברית מחוץ לבית הספר והשימוש בה היו מועטים יותר בתשפ"ג בהשוואה לתשע"ח. בד בבד נרשמה עלייה בדיווחי המורים על הגורמים הפוגעים באיכות ההוראה בתחום הדעת. הגורם הבולט בהם הוא עמדות שליליות של התלמידים כלפי השפה העברית. מצב זה מחייב התבוננות מעמיקה.

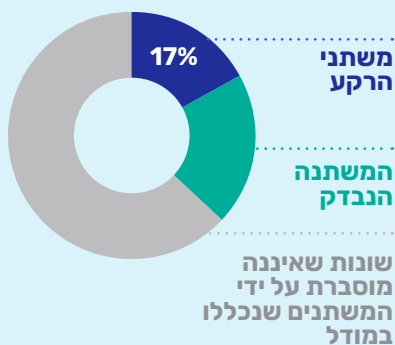
*בהיגד זה ערכים נמוכים יותר משקפים עמדות חיוביות יותר.

גורמים היכולים לקדם את הישגי התלמידים בתחום הדעת עברית לדוברי ערבית

לאחר בחינת הישגי התלמידים ודיווחי התלמידים והמורים בשאלוני העמדות נבחנו הקשרים בין ההישגים לבין הדיווחים. לשם בחינת הקשרים האלה השתמשנו במודלים של רגרסיות ליניאריות היררכיות מרובות משתנים. המשתנה המוסבר במודלים אלו הוא ההישגים בעברית לדוברי ערבית, תוך פיקוח על משתני הרקע של בתי הספר ושל התלמידים.

יש לציין כי קיומם של קשרים, חיוביים או שליליים, אינו מצביע על הכיוון הסיבתי שלהם. למשל, לא ברור אם הישגים גבוהים משפיעים על עמדות חיוביות או שעמדות חיוביות משפיעות על הישגים גבוהים. עם זאת, עצם ההצבעה על קשרים עשויה לסייע בקביעת מדיניות ובגיבוש תוכניות התערבות וכיווני פעולה שעשויים לשפר את הישגי התלמידים.

מודל הבסיס: משתני הרקע

כל משתני **הרקע** הבית-ספריים והאישיים של התלמידים נמצאו קשורים להישגיהם. משתנים אלו הם: מגזר, רקע חברתי-כלכלי בית-ספרי, מגזר, רקע חברתי-כלכלי אישי והכיתה שבה התחיל התלמיד ללמוד עברית בבית הספר. בבחינת ההשפעה המשותפת של כלל המשתנים הללו על הישגי התלמידים, נמצא כי הם מסבירים יחד 17% מההבדלים בהישגים בין התלמידים (שונות מוסברת).

למודל בסיסי זה נוספו בכל פעם משתנים שונים ונבדק באיזו מידה הם תורמים להסבר השונות בהישגים **מעבר** לתרומה של משתני הרקע שבמודל הבסיס (להלן: "שונות מוסברת תוספתית"). ככל שהשונות המוסברת התוספתית גדולה יותר, כך המשתנים שהתווספו למודל נחשבים מרכזיים יותר וקשורים יותר להישגים בעברית.

בנוסף, המחקר בחן את הקשר בין כל משתנה להישגים. כלומר, כיצד שינוי של יחידה אחת במשתנה מסוים (למשל, עלייה בציון אחד בסולם של 5-1) משפיע על ההישגים (בנקודות). חשוב לציין שהסולמות של המשתנים אינם בהכרח ניתנים להשוואה, ולכן לא ניתן להשוות את גודל ההשפעה של משתנים שונים על ההישגים באופן מוחלט.

התחלת לימודי העברית בבית הספר

מעניין לציין כי במודל הבסיס הכולל רק את משתני הרקע (מגזר, רקע חברתי-כלכלי ומגזר), ממוצע ההישגים של תלמידים שהחלו ללמוד עברית בכיתה א' או ב' גבוה ב-19 נקודות מהממוצע של מי שהתחילו ללמוד עברית בכיתה ג' או ד'. ממצא זה ממחיש את חשיבות הוראת העברית כבר בכיתות הנמוכות.

מומלץ להקדים את לימודי השפה העברית לכיתות א-ב.

להלן נציג את המשתנים האחרים שתרמו להסבר השונות בהישגים (מעבר למשתני הרקע), ונמצאו בקשר מובהק עימם.

עמדות התלמידים כלפי השפה העברית

תלמידים מצליחים יותר בלימודי השפה העברית ככל שעולה **תחושת המסוגלות** שלהם להבין את מה שהם קוראים או שומעים בעברית או ככל שעולה תחושת המסוגלות שלהם לשוחח בעברית - עלייה של יחידה אחת במדד קשורה להישגים גבוהים בכ-16 נקודות.

מאידך, ככל שגוברת אצלם **תחושת אי-הנוחות, חוסר הביטחון והחשש לדבר בעברית**, כך הישגיהם נמוכים יותר - עלייה של יחידה אחת במדד קשורה להישגים נמוכים בכ-14 נקודות.

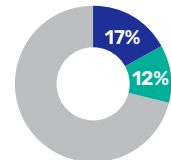

כמו כן, ככל שתפיסת החשיבות של לימוד העברית גבוהה יותר, כך ההישגים גבוהים יותר - עלייה של יחידה אחת במדד קשורה להישגים גבוהים בכ-7 נקודות. ככלל, נמצא קשר חיובי בין עניין בשיעורי העברית והנאה מלימודי המקצוע לבין הישגים גבוהים, אך קשר זה אינו מגיע לכדי מובהקות, ככל הנראה בשל המתאם הגבוה יחסית בין משתנה זה לבין שאר המשתנים (מתאם של 0.9 ויותר).

הקשר בין ההיבטים השונים של עמדות אלו לבין הישגים הוא דו-כיווני, שכן עמדות חיוביות כלפי השפה העברית תורמות להתמדה בלמידה ולהישגים גבוהים, והם בתורם תורמים לשיפור העמדות.

דיווחי התלמידים על עמדותיהם כלפי השפה העברית תורמים כ-12% לשונות המוסברת התוספתית.

עמדות מושפעות גם ממאפיינים אישיותיים, מתפיסות עצמיות ואף מתפיסות תרבותיות. על כן מומלץ לעודד ולטפח במכוון תפיסות האופייניות לדפוס חשיבה מתפתח (growth mindset) בקרב התלמידים (והמורים) המבוסס על התפיסה שכישרים אינם קבועים אלא ניתנים לשיפור ולהתפתחות באמצעות מאמץ והתמדה. לתפיסות אלו השפעה חיובית על ההישגים.⁶

עמדות התלמידים כלפי המורים לשפה העברית וכלפי השימוש בדרכי הוראה המעודדות שיח בעברית בכיתה

מדד זה מתייחס לכך שהתלמידים **נהנים ללמוד** עם המורה לשפה עברית. התלמידים מדווחים **שהמורה מגלה אמונה ביכולותיהם בעברית, מלמדת אותם באופן שגורם להם להבין את החומר** (לתפיסתם) **ומסבירה להם כיצד לתקן טעויות**.

נמצא שכלל **שעמדות התלמידים כלפי המורים לעברית חיוביות יותר**, כך הישגיהם נטו להיות גבוהים יותר - עלייה של יחידה אחת במדד קשורה להישגים גבוהים בכ-9 נקודות.

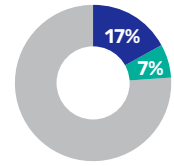
עוד נמצא שהישגי התלמידים גבוהים יותר **ככל שהשימוש בדרכי הוראה המעודדות דיבור בשפה העברית תדיר יותר** - כגון מורה המנהלת את השיעור והשיח עם התלמידים בכיתה בשפה העברית, מקיימת דיונים בעברית בנושאים שונים ומבקשת מהתלמידים להשתתף ולהגיב בעברית. כך, עלייה של יחידה אחת במדד זה קשורה להישגים גבוהים יותר בכ-17 נקודות.

גם כאן חשוב להדגיש ששימוש תדיר בפרקטיקות אלו אינו מניב בהכרח הישגים גבוהים יותר, אלא ייתכן שבכיתות שבהן יש לתלמידים יכולות שפתיות גבוהות יותר בעברית מתאפשר ליישם פרקטיקות אלו בשכיחות גבוהה יותר.

6 Sisk, V. F., Burgoyne, A. P., Sun, J., Butler, J. L., & Macnamara, B. N. (2018). To what extent and under which circumstances are growth mind-sets important to academic achievement? Two meta-analyses. Psychological science, 29(4), 549-571.

עמדות התלמידים כלפי המורים לעברית ודיווחיהם על השימוש בפרקטיקות לקידום שיח בשפה העברית תורמים כ-7% לשונות המוסברת התוספתית.

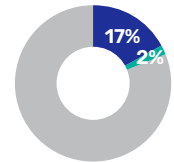

מומלץ לעודד מורים לתת לתלמידים משוב בונה ומפורט, אם כחלק אינטגרלי מלמידה והערכה מעצבת ואם בהערכה מסכמת, בכתב או בעל פה. משוב בונה ומעודד, בשילוב עם אמונה ביכולות התלמיד, תורמים משמעותית להצלחתו. בנוסף, לנוכח המרכזיות והחשיבות של מיומנויות השיח הדבור, חיוני ליישם פרקטיקות לעידוד דיבור בעברית, כחלק מהשיעור וגם מחוצה לו.

עדות נוספת לחשיבות מיומנויות הדיבור בעברית אפשר לשאוב מהעובדה שעל פי דיווחי המורים, עלייה של יחידה אחת במדד מיומנויות התקשורת של התלמידים בעברית דבורה קשורה בהישגים גבוהים בכ-19 נקודות. ככל שעולה בכיתה שיעורם של התלמידים שמבינים את הנאמר בעברית ללא צורך בתרגום לערבית, מדברים בעברית שוטפת, בלי שגיאות לשוניות תוך הגיית המילים במדויק, כך ההישגים של התלמידים גבוהים יותר. קשר זה מתבקש לנוכח העובדה שדיוק בקריאה הוא אחד מהתחומים המוערכים במבחן.

דיווחים אלו תורמים כ-2% לשונות המוסברת התוספתית.

חשיפה לשפה העברית ושימוש בה מחוץ לכותלי בית הספר

ככל שהתלמידים דיווחו על שימוש רב יותר בעברית מחוץ לבית הספר ועל חשיפה רבה יותר לעברית בסביבתם הקרובה, כן נטו הישגיהם להיות גבוהים יותר. כך, עלייה של יחידה אחת במדד השימוש בעברית מחוץ לבית הספר (קריאת סיפורים, קריאה וכתבה באינטרנט, האזנה לשירים, צפייה בטלוויזיה וקיום שיחות - כולם בעברית) קשורה בהישגים גבוהים יותר בכ-15 נקודות.

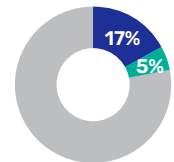

בדומה לזה, עלייה של יחידה אחת במדד החשיפה לעברית בסביבה הקרובה (שמיעה של דיבור בעברית בשכונה, ביקור במקומות שמדברים בהם עברית, שלטים ופרסומות בעברית בסביבת המגורים והימצאות ספרים ועיתונים בעברית בבית) מלווה בהישגים גבוהים יותר בכ-6 נקודות.

בסייג ונזכיר שוב שהממצאים הללו מעידים על קשר בין המשתנים הללו לבין הישגים בעברית, אך לא על כיוונויות הקשר. ייתכן שתלמידים משתמשים בעברית בתדירות גבוהה יותר ובמגוון פעילויות משום שרמת העברית שלהם גבוהה יותר, וייתכן ששימוש מוגבר בעברית תורם לשיפור רמת העברית שלהם.

דיווחי התלמידים על חשיפה לעברית ועל שימוש בה מחוץ לבית הספר תורמים כ-5% לשונות המוסברת התוספתית.

מומלץ להגביר את השימוש בעברית מחוץ לבית הספר ובין כתליו באמצעות חלוקת ספרים בעברית לתלמידים ועידוד מטלות קריאה, כתיבה ושיח בעברית. אפשר גם להגביר את החשיפה לעברית בבית הספר ובסביבתו באמצעות שילוט, השמעת שירים בעברית בהפסקות, הנגשה של עיתונים והשאלת ספרים בעברית וכיוצא באלו. פרויקטים בשיתוף ההורים והקהילה להגברת המודעות לחשיבות השימוש בעברית מחוץ לבית הספר בכלל ובבית בפרט וקורסים לשיפור העברית בקרב ההורים – כל אלה יכולים אף הם לתרום לשימוש בשפה ולחשיפה אליה. בנוסף ניתן גם לעודד את ההורים לנהל שיח עם ילדיהם בעברית, לא דווקא בהקשר של למידת השפה, וזאת באמצעות ערבי הסברה ומיזמים לקידום העברית כגון תחרויות, פעילויות תרבות ופנאי ומפגשי למידה בקבוצות.

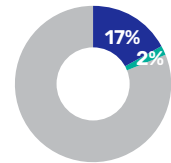
חסמים הנוגעים לתשתיות ומשאבים הפוגעים בקידום הוראה איכותית

כאמור, כשליש מהמורים דיווחו כי איכות הוראת העברית נפגעת במידה רבה או בינונית בשל גורמים הנוגעים למשאבים וכלים להוראת השפה. עם גורמים אלו נמנים מחסור בצידוד (ספרים, מילונים וכו') ובאמצעים טכנולוגיים (מחשבים, אינטרנט וכו'), מחסור בשעות לימוד להוראת העברית, אמצעי הוראה (ספרי לימוד) שאינם איכותיים מספיק, הדרישה ללמד את כל הנושאים בתוכנית הלימודים וכן מספר גדול מדי של תלמידים בכיתות.

ככל שמורים דיווחו כי **הפגיעה באיכות ההוראה** בשל גורמים אלו רבה יותר, כך הישגי תלמידיהם היו נמוכים יותר – עלייה של יחידה אחת במדד קשורה בהישגים נמוכים יותר בכ-60 נקודות! ממצא חשוב זה ממחיש באופן שאינו משתמע לשני פנים כי גורמים הנוגעים לתשתית ולמשאבים להוראת העברית אכן קשורים קשר הדוק להישגי התלמידים בשפה העברית.

דיווחי המורים על החסמים להוראה איכותית תורמים כ-2% לשונות המוסברת התוספתית.

נדרשת הקצאה של משאבים נוספים או חלוקה מחודשת של משאבים קיימים כדי להסיר חסמים אלו ולצמצם את השפעתם, וזאת בכמה דרכים:

- גיוס מורים נוספים להוראת העברית או תומכי הוראה, כדי לאפשר הוראה בקבוצות קטנות ולספק מענים מותאמים לתלמידים מתקשים.
- תוספת שעות להוראת העברית כדי לתת מענה למחסור בשעות ולסייע לצמצום פערים לימודיים שנובעים, לפחות בחלקם, מהשלכות מגפת הקורונה, וגם כדי לאפשר ללמד נושאים רבים יותר מתוך תוכנית הלימודים ולהעמיק בהם.
- בחינת איכות חומרי ההוראה, בהיוועצות עם מורים ומומחים, ופיתוח חומרים איכותיים יותר, ובכלל זה חומרים אינטראקטיביים ודיגיטליים (אפליקציות, משחקים, סרטונים) שעוסקים בתכנים הקרובים לעולם התלמידים. תכנים אלו יסייעו בגיוון ההוראה ובקידום העניין בקרב התלמידים. מובן שפיתוח של חומרים חדשים ילווה בהכנת מדריכים למורים ובבניית תוכניות לשם שימוש מיטבי בחומרים אלו והטמעה רחבה שלהם.

לסיכום,

המחקר מצביע על קשרים משמעותיים בין דיווחי התלמידים והמורים לבין הישגי התלמידים דוברי הערבית בלימודי העברית בכיתה ו'. תלמידים בעלי תחושת מסוגלות גבוהה יותר, תפיסת חשיבות גבוהה של לימוד העברית, שאינם חוששים לדבר בעברית, והמציגים עמדות חיוביות כלפי המורים הראו הישגים גבוהים יותר. כמו כן, שימוש תדיר בדרכי הוראה המעודדות שיח בעברית בכיתה, חשיפה לשפה העברית ושימוש בה מחוץ לבית הספר ותחילת לימודי עברית בכיתות נמוכות תרמו לשיפור ההישגים.

המחקר מצביע גם על חשיבותה של סביבת הלמידה. ככל שלתפיסת המורים מחסור במשאבים פוגע באיכות ההוראה, כך הישגי התלמידים היו נמוכים יותר.

כנגזר מקשרים אלו, תוארו כיווני פעולה אפשריים למען שיפור איכות ההוראה, עמדות התלמידים והישגיהם בעברית.

על המחקר

תיאור המחקר עברית כשפה שנייה לדוברי ערבית (עלד"ע)

השליטה בשפה העברית היא תנאי הכרחי להשתלבות בחברה הישראלית. לכן תחום הדעת "עברית כשפה שנייה" הוא מקצוע חובה בבתי ספר דוברי ערבית. המחקר להערכת תחום דעת זה החל בתשע"ד, במקביל לעדכון תוכנית הלימודים בו. בין השנים תשע"ט-תשפ"ב הופסק המחקר בשל התפרצות מגפת הקורונה וחודש בתשפ"ג. המחקר בוחן את ההישגים הלימודיים בתחום הדעת עברית כשפה שנייה לדוברי ערבית, את עמדות התלמידים והמורים כלפיו ואת ההקשר שבו מתקיימות ההוראה והלמידה.

אוכלוסיית המחקר

המחקר נועד ללמוד על מצבם של כלל התלמידים בכיתות ו' בבתי ספר דוברי ערבית בחינוך הרגיל. מתוך בתי ספר אלו נדגמו בתי הספר והכיתות שהשתתפו במחקר. לא נכללו בדגימה בתי ספר של החינוך המיוחד וכיתות חינוך מיוחד בבתי ספר רגילים. הבחירה בתלמידי כיתה ו' מתבססת על ההנחה שבשלב זה יש להם תשתית שפתית טובה דיה של הבנה והבעה בעברית, כדי שאפשר יהיה לעמוד על איכותה. בה בעת זו נקודת זמן מתאימה לאתר בה מוקדי קושי וליזום התערבויות פדגוגיות יעילות לשם צמצום פערים.

בתי הספר שנדגמו חולקו לשכבות דגימה על פי **מגזר** (ערבי, בדואי, דרוזי), **מחוז משרד החינוך** (מרכז, ת"א, צפון, דרום וחיפה) ו**סוג היישוב** (יישוב מעורב שגרים בו יחד תושבים דוברי עברית ודוברי ערבית, או יישוב לא מעורב שגרים בו תושבים דוברי ערבית בלבד).

ההשתתפות במחקר

בשנת תשפ"ג השתתפו במחקר 4,218 תלמידים ו-296 מורים מ-182 בתי ספר. שיעורי ההשתתפות של התלמידים ושל המורים במחקר עמדו על כ-85%. שיעור ההשתתפות גבוה מעט יותר בקרב תלמידים ומורים במגזר הדרוזי ונמוך במעט במגזר הבדואי. לנתונים המלאים על שיעורי המשתתפים לפי קבוצות אוכלוסיה ראונספח 5.

כלי המחקר

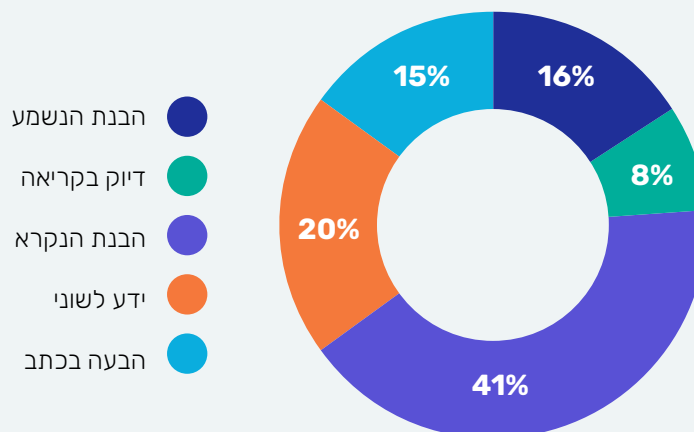
לצורך המחקר נעשה שימוש ב**מבחן הישגים** ושני **שאלוני עמדות**, אחד לתלמידי כיתות ו' ואחד למורים לעברית בבתי הספר שנדגמו.

מבחן ההישגים

התחומים שנבדקו במבחן ההישגים:

- **הבנת הנשמע** – התחום נבדק באמצעות יחידות שיח קצרות מוקלטות שהושמעו לתלמידים. ליחידות השיח נלוו שאלות והתלמידים התבקשו להשיב עליהן.
- **דיוק בקריאה (זיהוי מילים על סמך שמיעה)** – התחום נבדק באמצעות השמעת משפטים לתלמידים ובאמצעות משפטים כתובים, והתלמידים נדרשו לזהות בהם מילות מטרה.
- **הבנת הנקרא** – התחום נבדק באמצעות יחידות שיח קצרות (מילים ומשפטים), באמצעות טקסט קצר לא רציף ובאמצעות טקסט רציף שאורכו 280 מילים. השאלות שנלוו לכל טקסט בדקו רמות שונות של הבנה – מהבנת המשמעות הגלויה בטקסט ועד ליישום, הערכה וביקורת.
- **ידע לשוני** – תחום זה נבדק לרוב בתוך ההקשר של הטקסטים לבדיקת הבנת הנקרא, והושם בו דגש על ההיבט הפונקציונלי של הלשון. השאלות בתחום זה בדקו הכרת מבנה תקין של משפט, התאמה במין ובמספר בין שמות עצם, פעלים ושמות תואר, ועוד.
- **הבעה בכתב** – תחום זה נבדק באמצעות משימת כתיבה של טקסט לכיד. התלמידים התבקשו לכתוב פסקה המונה כ-30 מילים (כחמישה משפטים).

המשקל היחסי של כל תחום במבחן מתוך הציון הכולל

סולם הציונים

סולם הציונים במבחן ההישגים נקבע כך שבשנת הבסיס (תשע"ד) ממוצע הציון הכולל היה 500 נקודות וסטיית התקן 100 נקודות. הציונים בשנים תשע"ה-תשפ"ג כוילו לסולם זה כדי שתהיה אפשרות להשוות את הישגי התלמידים בששת המחזוריים.

רמות הביצוע במבחן

רמות הביצוע נקבעות באמצעות קביעת ציוני סף בתוך סולם הציונים. רמות הביצוע הן היררכיות, כלומר תלמיד ברמת ביצוע גבוהה יותר שולט בתכנים ובמיומנויות המאפיינות את רמות הביצוע הנמוכות יותר. במבחן עלד"ע חולק סולם הציונים של מבחן ההישגים לשש רמות ביצוע, וכל תלמיד סווג לאחת מהן. הרמות הגבוהות מעידות על שליטה טובה בשפה העברית, ואילו הרמות הנמוכות מעידות על שליטה בסיסית בלבד או על היעדר שליטה בשפה. ללוח המלא של רמות הביצוע ראו נספח 6. יש לציין שבדוח זה נסכמו שיעורי התלמידים שסווגו ברמות הביצוע הגבוהה והגבוהה מאוד (להלן רמות ביצוע גבוהות), וכן שיעורי התלמידים שסווגו ברמות הביצוע הנמוכה והנמוכה מאוד (להלן רמות ביצוע נמוכות).

שאלוני עמדות

ההיבטים שהוערכו בשאלוני העמדות

שאלון לתלמידים: השאלון כלל שאלות והיגדים שנוסחו בשפה הערבית ועסקו בעמדות התלמידים כלפי תחום הדעת עברית והשיעורים בתחום זה בבית הספר, בתפיסת המסגולות העצמית שלהם בשפה העברית ובחשיפה לשפה העברית מחוץ לבית הספר. התלמידים השיבו על השאלון מיד בסיום המבחן.

שאלון למורים: השאלון כלל שאלות והיגדים שנוסחו בשפה העברית ועסקו בדרכי ההוראה בכיתה, בגורמים המקשים את הוראת העברית בבית הספר, בקהילת המורים בבית הספר ובצורך של המורים להתמקצע בתחום הדעת ולשפר את ההוראה בו.

סולם ההיגדים

בנושאים השונים הוצגו לתלמידים ולמורים היגדים, והתשובות עליהם הוצגו בסולם בן חמש דרגות. לצורך הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שצינו את אחד משני הערכים הגבוהים ביותר בסולם (4 או 5) כמדווחים על ההיגד (כלומר מסכימים עם ההיגד או מדווחים על תדירות גבוהה או על קיום הפעילות המתוארת). ההיגדים מקובצים לתחומים שמשקפים את השיעור הממוצע של המדווחים על ההיגדים. חוץ מתחום "החשש לשוחח בשפה העברית", ערכים גבוהים מייצגים עמדות חיוביות.

נספחים

נספח 1

	שיעור התלמידים ברמות הישג						ציון ממוצע	מדגם אוכלוסייה [תלמידים]	סטטיית תקן	
	רמה גבוהה מאוד	רמה גבוהה	רמה בינונית+	רמה בינונית	רמה נמוכה	מתחת לרמה נמוכה				
כלל המשיבים	4	17	19	23	19	17	499	3886	94	תשפ"ג
	4	20	21	24	18	13	511	4310	94	תשע"ח
	5	20	20	26	17	12	514	4493	93	תשע"ז
	4	22	21	22	15	16	512	4427	97	תשע"ו
	3	21	21	23	18	15	505	4331	95	תשע"ה
	2	22	22	22	13	20	500	4481	100	תשע"ד
	0	-3	-2	-1	1	4	-12	שינוי בתשפ"ג לעומת תשע"ח		
מגזר ערבי	4	17	20	25	19	15	501	2326	91	תשפ"ג
	4	20	23	24	18	12	514	2525	92	תשע"ח
	5	21	20	27	16	11	516	2700	93	תשע"ז
	4	25	23	21	13	13	522	2661	95	תשע"ו
	3	22	22	22	17	13	512	2494	94	תשע"ה
	2	25	23	22	12	15	513	2418	96	תשע"ד
	0	-3	-3	1	1	3	-13	שינוי בתשפ"ג לעומת תשע"ח		
מגזר דרוזי	10	29	22	19	12	8	545	627	94	תשפ"ג
	14	35	21	18	9	4	569	727	91	תשע"ח
	12	31	23	18	11	5	559	734	94	תשע"ז
	13	39	19	16	8	5	571	737	90	תשע"ו
	7	35	24	18	10	5	556	749	90	תשע"ה
	4	37	27	19	7	7	551	824	87	תשע"ד
	-4	-6	1	1	3	4	-24	שינוי בתשפ"ג לעומת תשע"ח		

נספח 1 - המשך

	מדגם אוכלוסייה [תלמידים]	ציון ממוצע	סטיית תקו	שיעור התלמידים ברמות הישג					
				מתחת לרמה נמוכה	רמה נמוכה	רמה בינונית	רמה בינונית +	רמה גבוהה	רמה גבוהה מאוד
מגזר בדואי	תשפ"ג	933	480	96	24	22	21	16	14
	תשע"ח	1058	481	90	21	23	24	17	14
	תשע"ז	1059	491	85	15	21	29	18	16
	תשע"ו	1029	465	85	27	21	25	18	8
	תשע"ה	1088	467	87	24	22	24	18	11
	תשע"ד	1239	451	95	35	18	22	15	10
	שינוי בתשפ"ג לעומת תשע"ח		-1		3	-1	-3	-1	0
בנות	תשפ"ג	2062	507	93	14	19	23	21	18
	תשע"ח	2203	525	93	10	15	24	23	22
	תשע"ז	2324	525	90	8	15	27	22	22
	תשע"ו	2284	523	95	13	13	22	23	24
	תשע"ה	2258	517	94	11	17	22	22	24
	תשע"ד	2363	513	97	15	12	22	23	25
	שינוי בתשפ"ג לעומת תשע"ח		-18		4	4	-1	-2	-4
בנים	תשפ"ג	1824	490	95	20	20	24	17	16
	תשע"ח	2107	496	94	17	21	23	19	17
	תשע"ז	2169	501	94	15	19	26	18	18
	תשע"ו	2143	501	98	19	16	21	20	20
	תשע"ה	2073	493	95	19	19	23	20	17
	תשע"ד	2117	487	101	24	14	21	20	19
	שינוי בתשפ"ג לעומת תשע"ח		-6		3	-1	1	-2	-1

נספח 1 - המשך

	מדגם אוכלוסייה [תלמידים]	ציון ממוצע	סטטית תקו	שיעור התלמידים ברמות הישג					
				מתחת לרמה נמוכה	רמה נמוכה	רמה בינונית	רמה בינונית +	רמה גבוהה	רמה גבוהה מאוד
רקע חברתי-כלכלי גבוה	תשפ"ג	366	551	91	6	13	19	23	30
	תשע"ח	254	567	87	2	8	20	25	33
	תשע"ז	237	584	89	3	5	19	19	35
	תשע"ו	278	583	78	0	7	16	25	41
	תשע"ה	262	565	82	2	9	19	26	36
	תשע"ד	240	574	78	2	6	15	27	41
	שינוי בתשפ"ג לעומת תשע"ח	-16			4	5	-1	-2	-3
רקע חברתי-כלכלי בינוני	תשפ"ג	1043	531	91	8	15	21	23	25
	תשע"ח	1413	542	93	7	13	21	23	29
	תשע"ז	1538	539	94	7	13	23	22	27
	תשע"ו	1416	552	94	8	11	17	22	34
	תשע"ה	1529	543	91	7	11	20	25	30
	תשע"ד	1427	538	95	11	9	19	24	35
	שינוי בתשפ"ג לעומת תשע"ח	-11			1	2	0	0	-4
רקע חברתי-כלכלי נמוך	תשפ"ג	2473	481	90	22	22	25	17	12
	תשע"ח	2627	493	90	17	21	25	20	15
	תשע"ז	2708	497	87	14	19	29	19	16
	תשע"ו	2719	490	92	21	17	24	21	15
	תשע"ה	2526	481	90	20	22	24	19	15
	תשע"ד	2794	480	96	24	16	24	20	16
	שינוי בתשפ"ג לעומת תשע"ח	-12			5	1	0	-3	-3

נספח 2

ציוני תקן בנושאים בעברית שנבדקו במחקר

הבנת הנקרא	לשון	הבנת הנשמע	הבעה בכתב	דיוק בקריאה		
ערבי	0.04	0.00	0.06	0.04	מגזר	
דרוזי	0.39	0.39	0.57	0.21		
בדואי	-0.08	-0.22	-0.33	-0.15		
בנות	0.08	0.01	0.11	0.02	מגזר	
בנים	-0.09	-0.01	-0.12	-0.02		
גבוה	0.42	0.51	0.52	0.42	רקע חברתי כלכלי	
בינוני	0.26	0.25	0.33	0.26		
נמוך	-0.15	-0.16	-0.19	-0.15		

הערה: ציוני התקן בגיליון מייצגים את המרחק של הציונים בכל אחד מהנושאים מהממוצע הארצי במבחן. כמקובל, הממוצע הארצי בכל נושא נקבע על 0 וסטיית התקן הארצית על 1.
 הפערים בין האוכלוסיות הם פערים במונחים של סטיות תקן.

נספח 3

עמדות התלמידים כלפי לימוד השפה העברית והשימוש בה (באחוזים)

נושא	תחום/היגד	תשפ"ג	תשע"ח	פער	סיווג הפער
שימוש בשפה העברית מחוץ לבית הספר	תחום	32	44	-12	ירידה חדה
	קורא סיפורים בעברית	23	34	-11	ירידה חדה
	קורא וכותב בעברית באתרים באינטרנט	32	41	-9	ירידה חדה
	מאזין לשירים בעברית	31	63	-32	ירידה חדה
	צופה בתוכניות טלוויזיה או בסרטים בעברית	30	38	-8	ירידה חדה
	מדבר בעברית עם אנשים מחוץ לבית (בקניונים, בפארקים ועוד)	43	46	-3	ירידה מתונה
דרכי הוראה מתקדמות	תחום	42	45	-3	ירידה מתונה
	שיעורי עברית עוסקים בנושאים מהיומיום (למשל חדשות ספורט, בידור, ועוד)	46	52	-7	ירידה חדה
	בשיעורי עברית המורה נעזרת באמצעים טכנולוגיים כגון הקרנת סרטים, אינטרנט והאזנה לשירים	37	39	-3	ירידה מתונה
	המורה מחלקת אותנו לקבוצות או לזוגות בהם אנחנו מדברים עברית אחד עם השני	27	31	-4	ירידה מתונה
	אנחנו שומעים קטעים בעברית בשיעורים (שירים, סיפורים, שיחות)	58	57	-1	ללא שינוי
דרכי הוראה מעודדות דיבור בשפה העברית בבית הספר	תחום	62	69	-7	ירידה חדה
	במהלך שיעור, אני אומר לפחות שני משפטים בעברית	67	68	-1	ללא שינוי
	המורה מדברת אתנו בעברית בשיעורים	69	77	-8	ירידה חדה
	אנחנו עונים בעברית על שאלות המורה וגם שואלים את המורה שאלות בעברית	64	73	-9	ירידה חדה
	בשיעורי העברית, אנחנו מקיימים בכיתה דיונים בעברית בנושאים שונים	50	60	-10	ירידה חדה
	רוב שיעורי העברית מתנהלים בעברית ולא בערבית	59	67	-9	ירידה חדה
עמדות כלפי המורים העברית	תחום	78	79	-2	ללא שינוי
	המורה שלי מלמדת באופן שגורם לי להבין את החומר	81	85	-4	ירידה מתונה
	אני נהנה ללמוד עם המורה שלי לעברית	75	80	-5	ירידה מתונה
	המורה לעברית מאמינה שכל התלמידים בכיתה מסוגלים להצליח במקצוע העברית	82	82	0	ללא שינוי
	כשתלמידים עושים טעות המורה מסבירה להם באופן אישי מה עליהם לעשות כדי לתקן את הטעות	73	71	2	ללא שינוי

נספח 3 - המשך

נושא	תחום/היגד	תשפ"ג	תשע"ח	פער	סיווג הפער
חשיפה לעברית בסביבה הקרובה	תחום	47	**		ללא שינוי
	אני שומע אנשים מדברים בעברית בשכונה שלי/באזור שבו אני גר	39	41	-2	ללא שינוי
	אני מבקר באזורים שמדברים בהם עברית (קניונים, חנויות או כל מקום אחר)	71	74	-4	ירידה מתונה
	יש שליטים ופרסומות בעברית בסביבה שבה אני גר	43	41	3	עלייה מתונה
	יש בבית שלי ספרים או עיתונים בעברית	33	47	-14	ירידה חדה
מסוגלות עצמית בשפה העברית	תחום	58	71	-13	ירידה חדה
	אני יכול להבין דברים שאני קורא בעברית (שלטים, פרסומות, סיפורים ועוד)	62	76	-14	ירידה חדה
	אני יכול להבין דברים שאני שומע בעברית (שיחות בין אנשים, סרטים, תכניות טלוויזיה ועוד)	56	69	-13	ירידה חדה
	אני יכול לשוחח עם אנשים בעברית	56	68	-12	ירידה חדה
חשש לשוחח בשפה העברית	תחום	23	24	-1	ללא שינוי
	אני חושש שאחרים יצחקו עליי כאשר אני מדבר עברית בכיתה	27	26	1	ללא שינוי
	אני מרגיש חוסר ביטחון כאשר אני מדבר עברית מחוץ לבית הספר	22	28	-6	ירידה חדה
	אני לא מרגיש נוח כאשר אני מדבר עברית בכיתה	19	16	3	עלייה מתונה
תפיסת החשיבות של לימוד השפה העברית	תחום	80	86	-6	ירידה חדה
	חשוב לי ללמוד עברית	78	85	-7	ירידה חדה
	ידיעת עברית תסייע לי להצליח בעתיד	83	88	-5	ירידה מתונה
	ידיעת עברית מסייעת לי בחיי היומיום	72	83	-11	ירידה חדה
	להורים שלי חשוב שאדע טוב עברית	87	87	-1	ללא שינוי
הנאה ועניין בלימוד השפה העברית	תחום	61	72	-11	ירידה חדה
	אני נהנה ללמוד עברית בבית הספר	66	75	-9	ירידה חדה
	עברית אינה מקצוע משעמם*	63	75	-12	ירידה חדה
	עברית היא אחד המקצועות האהובים עלי בבית הספר	54	67	-13	ירידה חדה

* ההיגד נוסח הפוך בשאלון

** בתחומים שנרשם שינוי בהרכב או בנוסח היגדיהם בתשפ"ג, לא מוצג ממוצע באחוזים לתשע"ח, עקב חוסר יכולת השוואה

נספח 4

עמדות המורים כלפי היבטים הקשורים בהוראת העברית (באחוזים)

נושא	תחום/היגד	תשפ"ג	תשע"ח	פער	סיווג הפער
שיח בעברית במהלך השיעורים	תחום	81	**		
	את השיעורים אני מנהל בשפה העברית	95	90	5	עלייה מתונה
	התלמידים עונים בעברית על שאלות שאני שואל/ת בכיתה	76	78	-2	ללא שינוי
	אני מקיים דיונים בנושאים שונים בעברית	71	79	-8	ירידה חדה
	אני נעזר בפעילויות שבאתר "אצטבא"	43	*		
	אני לא מתרגם את לערבית את מה שאני אומר בעברית	27	*		
מיומנויות התקשורת של תלמידים בעברית דבורה	תחום	20	**		
	התלמידים בכיתה שלי מבינים את רוב המילים שאני אומר בעברית בשיעור ללא תרגום לערבית	37	57	-20	ירידה חדה
	התלמידים בכיתה שלי מדברים עברית בצורה שוטפת ביחס לרמה המצופה מגילם	7	22	-15	ירידה חדה
	התלמידים בכיתה שלי מדברים ללא שגיאות לשוניות עם דובר עברית על כל נושא כללי המתאים לגילו (כמו המשפחה, בית הספר, תחביבים ועוד)	9	16	-7	ירידה חדה
	התלמידים בכיתה שלי הוגים בצורה מדויקת מילים בעברית	26	36	-10	ירידה חדה
	התלמידים בכיתה שלי מנהלים שיחה ברמה טובה/טובה מאוד בעברית	20	*		
שימוש באמצעי הוראה טכנולוגיים	תחום	60	56	4	עלייה מתונה
	תוכניות טלוויזיה בעברית (למשל, "מה הסיפור", "גאון של אבא", "בסוד העניינים"	9	31	-22	ירידה חדה
	אתרי אינטרנט בעברית	55	71	-16	ירידה חדה
	מצגות מחשב בעברית	69	75	-6	ירידה חדה
	תקליטורים או בקובצי שמע (אודיו) במחשב בעברית (למשל להשמעת שירים וסיפורים)	56	51	5	עלייה מתונה
	ספרים דיגיטליים בעברית	59	53	6	עלייה מתונה
פרקטיקות הוראה-למידה והערכה המקדמות שפה דבורה	תחום	47	**		
	אני מחלק את התלמידים לקבוצות שבהן הם מדברים ביניהם בעברית	33	*		
	התלמידים מקבלים משימות שדורשות מהם לתרגל דיבור והאזנה בשפה העברית בבית (למשל, לשוחח עם מישור מבני הבית, להקליט את עצמם מדברים בעברית וכד')	48	*		
	אני מבקש מהתלמידים להציג בפני הכיתה בשפה העברית (למשל, מצגת, נאום שהכינו וכו')	58	*		
	אני מקיים פעילויות שבהן התלמידים מאזינים לשיח של דוברי עברית (למשל, הקרנת תוכניות טלוויזיה, השמעת שירים וקטעי שמע בעברית וכד')	49	*		

* היגד חדש בתשפ"ג

** בתחומים שנרשם שינוי בהרכב או בנוסח היגדיהם בתשפ"ג, לא מוצג ממוצע באחוזים לתשע"ח, עקב חוסר יכולת השוואה

נספח 4 - המשך

נושא	תחום/היגד	תשפ"ג	תשע"ח	פער	סיווג הפער
גורמים המקשים על הוראת העברית בבית הספר	תחום	32	**		
	מספר התלמידים הלומדים עברית בכיתה גדול מידי	37	*		
	מחסור בצידוד להוראת עברית (למשל ספרים, מילונים, עיתונים וכדומה)	29	30	-1	ללא שינוי
	מחסור באמצעים טכנולוגיים (כמו מחשבים ואינטרנט, טלוויזיות וכדומה)	26	29	-3	ירידה מתונה
	מחסור בשעות של לימוד עברית	30	38	-8	ירידה חדה
	אמצעי ההוראה (כגון ספרי הלימוד) לא איכותיים מספיק	36	52	-16	ירידה חדה
	הדרישה ללמד את כל הנושאים שבתוכנית הלימודים	34	35	-1	ללא שינוי
	תחום	29	**		
	מחסור בשעות הדרכה בבית הספר על ידי מדריכים לעברית	28	50	-22	ירידה חדה
	מחסור בהשתלמויות בתחום העברית	29	34	-5	ירידה מתונה
	הכשרות שאינן מספקות כלים מעשיים להוראה בכיתה	31	36	-5	ירידה מתונה
	תחום	49	**		
	התלמידים אינם חשופים מספיק לשפה העברית מחוץ לבית הספר	85	72	13	עלייה מתונה
	התלמידים אינם מתאמצים מספיק בשיעורי העברית	62	51	11	עלייה מתונה
	עמדות התלמידים כלפי שיעורי העברית הן שליליות	41	27	14	עלייה מתונה
	עמדות התלמידים כלפי השפה העברית הן שליליות	46	*		
	העמקה בתחום השפה העברית	89	*		
	הכרת תוכנית הלימודים בעברית כשפה שנייה	92	*		
	דרכי הוראה מגוונות	97	*		
	דרכים מגוונות להערכת תלמידים	92	*		
	טיפול כישורי למידה ואסטרטגיות חשיבה (למשל, כיצד ללמד חשיבה ביקורתית)	79	*		
	הוראה של עברית דבורה	83	*		
	חלופות בהערכה	86	*		
	העמקה בתחום השפה העברית	72	*		
	הכרת תוכנית הלימודים בעברית כשפה שנייה	57	*		
	דרכי הוראה מגוונות	68	*		
	דרכים מגוונות להערכת תלמידים	71	*		
	טיפול כישורי למידה ואסטרטגיות חשיבה (למשל, כיצד ללמד חשיבה ביקורתית)	78	*		
	הוראה של עברית דבורה	79	*		
	חלופות בהערכה	72	*		

* היגד חדש בתשפ"ג

** בתחומים שנרשם שינוי בהרכב או בנוסח היגדיהם בתשפ"ג, לא מוצג ממוצע באחוזים לתשע"ח, עקב חוסר יכולת השוואה

נספח 5

אוכלוסייה	מספר הנבחים/ משיבים	שיעור ההשתתפות
תלמידים	כלל דוברי הערבית	4,218
	המגזר הערבי	85%
	המגזר הבדואי	81%
	המגזר הדרוזי	89%
מורים	כלל דוברי הערבית	296
	המגזר ערבי	84%
	המגזר בדואי	83%
	המגזר דרוזי	91%

יש לשים לב שכ-80 מתוך התלמידים שהשתתפו במבחן לא מילאו את השאלון שנלווה אליו. שיעורי ההשתתפות בשאלון נמוכים ב-3% לכל היותר בהשוואה לשיעורי ההשתתפות במבחן.

שיעורי ההשתתפות של המורים מבוססים על כלל המורים לעברית שהשתתפו במחקר. הדיווחים המוצגים בדוח, לעומת זאת, משקפים את דיווחי המורים לעברית בכיתות ו', מכיוון שחלק מהשאלות נוגעות להוראה בשלב גיל זה.

נספח 6

רמת ביצוע	הנושא	תיאור הפעולות שהתלמידים מצליחים לבצע
מתחת לרמה נמוכה	הבנת הנשמע	<ul style="list-style-type: none"> להבין משפט מושמע המורכב מאוצר מילים בסיסי, ולזהות איור המייצג את תוכן המשפט.
	דיוק בקריאה*, הבנת הנקרא, ידע לשוני והבעה בכתב	<ul style="list-style-type: none"> ביצועי תלמידים ברמה זו הם מתחת לסף המאפשר הערכה בנושאים אלו, לכן אין תיאור של ביצועיהם
1 רמה נמוכה	התלמידים ברמה הנמוכה הצליחו לבצע את הפעולות ברמת הבקיאות הנמוכה מרמה זו, ונוסף על כך הצליחו בדרך כלל -	
	הבנת הנשמע	<ul style="list-style-type: none"> להבין את המשמעות הגלויה של יחידת שיח קצרה מושמעת (כמה משפטים), ולזהות איור המייצג את המשמעות הזאת או להפיק תשובה קצרה. להבין הוראות מושמעות ברמת המשפט ולבצען. המילים בהוראות, ובכללן מילות היחס, הן ברמת מוכרות גבוהה.
	דיוק בקריאה*	<ul style="list-style-type: none"> ביצועי תלמידים ברמה זו הם מתחת לסף המאפשר הערכה בנושא הדיוק בקריאה, לכן אין תיאור של ביצועיהם
	הבנת הנקרא	<ul style="list-style-type: none"> להבין הוראות כתובות פשוטות מאוד ברמת המשפט ולבצען. ביצוע ההוראות כרוך בהפקת תשובה שאינה מילולית (כגון סימון, ציור פשוט). לאחר באופן חלקי מידע גלוי בתוך טקסט (שאלות רב-ברירה).
	ידע לשוני	<ul style="list-style-type: none"> להמיר באופן חלקי מילים (שמות עצם, שמות תואר ופעלים) מזכר לנקבה במשפט נתון. לסדר מילים נתונות לכדי משפט פשוט, תקני מבחינה תחבירית.
	הבעה בכתב	<ul style="list-style-type: none"> ביצועי תלמידים ברמה זו הם מתחת לסף המאפשר הערכה בהבעה בכתב, לכן אין תיאור של ביצועיהם.
	התלמידים ברמה הבינונית הצליחו לבצע את הפעולות ברמות הבקיאות הנמוכות מרמה זו, ונוסף על כך הצליחו בדרך כלל -	
2 רמה בינונית	הבנת הנשמע	<ul style="list-style-type: none"> להבין הוראות מושמעות ברמת המשפט ולבצען. המילים בהוראות, לרבות מילות היחס, הן ברמת מוכרות בינונית.
	דיוק בקריאה*	<ul style="list-style-type: none"> לפענח מילים (עיצורים ותנועות) באופן חלקי בתוך משפט ובאופן חלקי מאוד בתוך פסקה.
	הבנת הנקרא	<ul style="list-style-type: none"> להבין הוראות כתובות פשוטות ברמת המשפט ולבצען. ביצוע ההוראות כרוך בהפקת תשובה קצרה (מילה אחת). להבין אזכורים פשוטים בפסקה (שאלות רב-ברירה). לאחר מידע גלוי בתוך טקסט ולהפיק תשובה קצרה. להבין קשרים לוגיים הכתובים במפורש בטקסט.

<ul style="list-style-type: none"> • להמיר מילים (שמות עצם, שמות תואר ופעלים) מיחיד לרבים או מיחידה לרבות במשפט נתון. • להתאים בין שם עצם לשם תואר במין ובמספר. • להשתמש בסימני פיסוק (נקודה, סימן שאלה) באופן תקין. • להטות את שם המספר המונה (עד 10) בזכר ובנקבה. • להשלים את מילת היחס או את מילת הקישור החסרות במשפט נתון. • להפיק באופן חלקי הפכים של שמות עצם ושמות תואר שכיחים הנתונים בתוך הקשר. 	ידע לשוני
--	------------------

<ul style="list-style-type: none"> • לכתוב טקסט אשר – • יש בו משפט שלם אחד לפחות. • יש בו רעיון אחד שאינו מפותח. 	הבעה בכתב
---	------------------

3 רמה בינונית+	
התלמידים ברמה הבינונית+ הצליחו לבצע את הפעולות ברמות הבקיאיות הנמוכות מרמה זו, ונוסף על כך הצליחו בדרך כלל –	

<ul style="list-style-type: none"> • לפענח מילים (עיצורים ותנועות) באופן מלא בתוך משפט ובאופן חלקי בתוך פסקה. 	דיוק בקריאה*
<ul style="list-style-type: none"> • לזהות רעיון מרכזי בפסקה קצרה (שאלות רב-ברירה). • למצוא פירוש של מילים וביטויים על פי ההקשר במשפט (שאלות רב-ברירה). • להבין קשרים לוגיים שאינם כתובים במפורש בטקסט. • להסיק את המניעים של דמות בסיפור. 	הבנת הנקרא

<ul style="list-style-type: none"> • להמיר מילים (שמות עצם) מיחיד לרבים, להמיר משפט שלם מיחיד לרבים, וכמו כן להמיר משפט שלם מנקבה לזכר (שמות עצם ופעלים). • לצרף מילים למשפטים מחוברים ולמשפטים מורכבים. • לזהות מילים הגזורות משורש נתון. • למצוא את הפועל המתאים מבחינת הזמן הדקדוקי להשלמת משפט נתון (שאלות רב-ברירה). • להטות מילות יחס על פי הקשר נתון במשפט. • לפרק כינוי קניין חבור לכינוי קניין פרוד. 	ידע לשוני
---	------------------

<ul style="list-style-type: none"> • לכתוב טקסט אשר – • יש בו רעיון מפותח אחד. • אפשר להבין את רוב תוכנו בקלות. • הוא לכיד באופן חלקי או מקושר באופן חלקי. • אוצר המילים בו בסיסי. • רוב הטקסט אינו תקין מבחינה מורפולוגית ותחבירית. • השימוש בנקודה ובסימן שאלה אינו תקין ברובו. • יש בו שגיאות כתיב רבות. 	הבעה בכתב
---	------------------

רמת ביצוע	הנושא	תיאור הפעולות שהתלמידים מצליחים לבצע
4 רמה גבוהה	התלמידים ברמה הגבוהה הצליחו לבצע את הפעולות ברמות הבקיאאות הנמוכות מרמה זו, ונוסף על כך הצליחו בדרך כלל -	
	דיוק בקריאה*	<ul style="list-style-type: none"> לפענח מילים (עיצורים ותנועות) באופן מלא בתוך פסקה.
	הבנת הנקרא	<ul style="list-style-type: none"> לארגן מידע מחלקים שונים בטקסט על פי רצף לוגי. להסיק מסקנות ממידע נתון בטקסט. להביע דעה אישית מנומקת בדיוק לטקסט.
	ידע לשוני	<ul style="list-style-type: none"> להפיק הפכים של שמות עצם ושמות תואר שכיחים הנתונים בתוך הקשר. להטות את שם המספר המונה (מ-20 ומעלה) בזכר ובנקבה. להפוך כינוי קניין פרוד לכינוי קניין חבור. להשלים משפט נתון בפועל מתאים בגוף ובזמן (שאלות פתוחות). לפרק סמיכות.
5 רמה גבוהה מאוד	הבעה בכתב	<ul style="list-style-type: none"> לכתוב טקסט אשר - יש בו רעיונות מפותחים ומגוונים. אפשר להבין בקלות את רוב התוכן שלו. הוא לכיד, מרבית חלקיו מקושרים זה לזה וניכר גיוון מסוים במילות הקישור. אוצר המילים בו עשיר למדי. המשפטים בו תקינים באופן חלקי מבחינה מורפולוגית ומבחינה תחבירית. יש בו שגיאות כתיב מעטות. השימוש בנקודה ובסימן שאלה תקני בחלקו.
	התלמידים ברמה הגבוהה מאוד הצליחו לבצע את הפעולות ברמות הבקיאאות הנמוכות מרמה זו, ונוסף על כך הצליחו בדרך כלל -	
	הבעה בכתב	<ul style="list-style-type: none"> לכתוב טקסט אשר - אוצר המילים בו עשיר. מרבית המשפטים בו תקינים מבחינה מורפולוגית ומבחינה תחבירית. השימוש בנקודה ובסימן שאלה בו תקני ברובו.

*דיוק בקריאה באמצעות זיהוי מילים משמיעה

צוות המחקר

ד"ר אורנה שר אבי	מנהלת גף מאגרי משימות, אגף פיתוח כלים, ראמ"ה – מנהלת מהלך המחקר
ד"ר יוסי מחלוף	מנהל תחום עיבוד מחקרים, אגף סטטיסטיקה ומחקר, ראמ"ה – כתיבת הדו"ח
גב' איריס ברם-גזית	מנהלת תחום תוצרים מחקרניים, אגף השפעה, ראמ"ה – הפקת תוצרים
ד"ר פרנקלין זרומב	מנהל תחום סטטיסטיקה, אגף סטטיסטיקה ומחקר, ראמ"ה – דגימה וניתוח נתונים
מר דניאל גטושקין	מנהל גף סטטיסטיקה, אגף סטטיסטיקה ומחקר, ראמ"ה – ניתוח נתונים
גב' עמית דהן	מנהלת אגף תפעול, ראמ"ה – תפעול המחקר
גב' כרמית ויינשטיין	מרכזת מבחנים, אגף פיתוח כלים, ראמ"ה (בעת ביצוע המחקר) – תפעול בדיקת המבחנים

ליווי וסיוע מקצועי

ד"ר ענבל רון-קפלן	מנהלת אגף פיתוח כלים, ראמ"ה
ד"ר ענר רוגל	מנהל תחום מבחנים ארציים, אגף פיתוח כלים ראמ"ה (בעת ביצוע המחקר)
גב' נורית ליפשוט	מנהלת אגף סטטיסטיקה ומחקר, ראמ"ה
גב' רוני כוגן	אגף השפעה, ראמ"ה
ד"ר גל אלון	מנכ"ל ראמ"ה

שותפים חיצוניים

מרכז ארצי לבחינות ולהערכה (מאל"ו)	מרכז ארצי לבחינות ולהערכה (מאל"ו)
חברת טלדור	חברת טלדור
סטודיו אירה גינזבורג	סטודיו אירה גינזבורג
נילי עדן	עריכה לשונית

תודות לשותפים בראמ"ה שתרמו ליצירת הדוח, קראו, העירו, האירו וסייעו להשלים את הכנתו. תודה לתלמידים ולמורים שהשתתפו במחקר.

